

Дзюбановська Наталія Володимирівна
*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри прикладної математики;*

Маслій Вадим Володимирович
*кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри фінансів імені С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-296-1-26>

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Фінанси підприємств відіграють визначальну роль у фінансовій системі держави, формуючи основну частину її фінансових ресурсів. Як зазначає Л. Селіверстова та О. Єрмакова: «Не може бути стабільної і здорової фінансової системи без суб'єктів господарювання, які ефективно функціонують» [1, с. 455].

Фінансові відносини суб'єктів господарювання виникають на різних етапах їх функціонування: в момент створення, в процесі діяльності. З точки зору стадій відтворення сукупного суспільного продукту (виробництво, розподіл, обмін, споживання), саме на другій стадії фінансових відносин відбувається утворення фінансових ресурсів.

Формування фінансових ресурсів пов'язане безпосередньо з діяльністю суб'єкта господарювання, одним із видів якої є експортна діяльність. Вітчизняні підприємства активно долучаються до сучасних реалій глобалізації шляхом здійснення експортної діяльності. Ефективне використання експортного потенціалу стає домінуючою функцією національної економіки будь-якої країни з метою задоволення власних потреб в технологічних, сировинних та валютних ресурсах.

Відкритість національної економіки призводить до формування тісного зв'язку між прямими іноземними інвестиціями (далі – ПІІ) та експортом товарів. Проблема взаємозв'язку між даними

категоріями може бути інтерпретована через співвідношення категорій «субстиція / комплементарність». В даному випадку мова йде про заміну експорту прямими іноземними інвестиціями, або ж його доповнення.

Ефект комплементарності (взаємодоповнення) передбачає, що зростання обсягів ПІ є джерелом зростання експорту країни-реципієнта. В такому випадку відбувається зростання притоку валютних ресурсів. Експортна виручка, зазначає С. Ткач: «важлива не тільки через те, що вона забезпечує країну великим обсягом іноземної валюти, а й через те, що експорт по суті «формує» її ВВП через компоненту чистого експорту. Крім того, виручка від експортної діяльності переважно спрямовується в подальшу виробничу діяльність експортоорієнтованих підприємств, що створює передумови до врівноваження платіжного балансу в майбутньому» [2, с. 128].

Як зазначають експерти Інтернет-видання LB.ua: «до війни, яку розпочала РФ найбільші надходження валюти забезпечували аграрії та металурги. Експорт агропродукції в 2021 році становив \$18,6 млрд, а в 2022 – передбачалося його зменшення в декілька раз через блокаду портів та окупацію півдня країни. Втрати «Азовсталі» та Маріупольського металургійного комбінату разом із морською блокадою портів значно скоротили можливості отримання валюти від експорту металу, який у 2021 році сягнув \$14 млрд. Тож на друге місце за надходженнями після АПК цілком могла вийти ІТ-галузь, яка чи не єдина у 2022 році демонструвала збільшення надходжень. У 2021 році експорт ІТ-послуг склав \$6,8 млрд.» [3].

Збільшення валютної виручки позитивно впливає на курс національної валюти. Проф. В. Марченко виділяє такий фактор, як зростання експорту, серед первинних чинників впливу на формування курсу національної валюти [4, с. 61]. Б. Слущкий зазначає, що: «Однією із важливих причин економічної кризи, викликаною війною, є скорочення експорту і, відповідно, зниження валютної виручки, яка надходить в Україну за продані товари і послуги. Як наслідок, з початку лютого курс національної валюти до готівкового долара девальвував майже на 50 відсотків.

Так, якщо до початку великої війни один долар коштував приблизно 28 гривень, то у грудні в обмінниках національна валюта коливається на рівні близько 40 гривень за долар» [5].

Зростання обсягів експорту будуть сприяти збільшенню прямих і непрямих податкових надходжень. Зокрема, новий Закон України № 466 «Про внесення змін до Податкового кодексу України, щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» передбачає, що платники податку на прибуток повинні будуть збільшувати власний фінансовий результат на суму 30% вартості товарів, в тому числі необоротних активів, робіт та послуг, реалізованих на користь нерезидентів, зареєстрованих в державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затверджений КМУ відповідно до п.п. 39.2.1.1 ПКУ.

Збільшення обсягів експорту також сприяє досягненню позитивної величини платіжного балансу країни, який пов'язаний з усіма секторами економіки (реальним сектором, державним бюджетом, фінансовим сектором), є одним із вагомих факторів впливу на курс національної валюти та спричинює вплив на грошово-кредитну політику. Таким чином, процеси іноземного інвестування та експортної діяльності суб'єктів господарювання можуть створювати синергетичний ефект і сприяти більшій стабільності фінансової системи.

Отже, враховуючи вищезазначене, дослідження впливу прямих іноземних інвестицій на фінанси суб'єктів господарювання, які формуються в результаті їх зовнішньоекономічної діяльності, викликає значний дослідницький інтерес, як з наукової точки зору для глибшого розуміння процесів, що відбуваються в світовому господарстві, так і з точки зору розробки рекомендацій для державної політики в сфері залучення іноземного капіталу.

Список використаної літератури:

1. Селіверстова Л. С., Єрмакова О. М. Місце та роль фінансів суб'єктів господарювання у фінансовій системі України. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 11. С. 455–460.

2. Ткач С. В. Джерела надходження іноземної валюти в контексті забезпечення валютно-курсової стабільності в Україні. *Вісник Національного*

університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління. 2015. Випуск 2. № 815(1). С. 126–135.

3. Децик О. Через курс. Яке велике джерело валютних надходжень вже втрачає Україна. URL: https://lb.ua/economics/2022/06/04/518897_cherez_kurs_yake_velike_dzhere_lo.html.

4. Марченко В. М. Фактори зміни валютного курсу в Україні. *Сучасні проблеми економіки і підприємництво*. 2017. Випуск 19. С. 59–66.

5. Слущкий Б. Розкрити вікно у світ: як збільшити експорт і заробляти більше валюти в часи війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/rozkriti-vikno-u-svit-yak-zbilshiti-eksport-i-zaroblyati-bilshe-valyuti-v-chasi-viyeni-12092088.html>.